

روابط خارج از ازدواج به مثابه نیاز به توجه خواهی (مورد مطالعه: زنان شهرستان رفسنجان)

رضا اکبری^۱، افسانه توسلی^۲، بهرام قدیمی^۳

چکیده

برقراری تعامل اجتماعی بین افراد، از جمله نیازهای ذاتی انسان است. تعامل و ارتباط با دیگران، یکی از نیازهای اساسی در زندگی انسانی به شمار می آید. آدمی به دنبال کسی که در کنار ایشان احساس خوشبختی کرده و از تعامل با آن ها لذت و منفعت بیشتری را نصیب خود نماید. نیازهای مختلف انسان وی را در معرض ارتباطات مختلف قرار می دهد. نیاز به ارتباط با جنس مخالف، گهگاه روابطی را باعث می شود که خارج از عرف و فرهنگ اسلامی کشور ما می باشد. این پژوهش با هدف بررسی علل و زمینه های بوجود آورنده روابط خارج از ازدواج، در میان زنان شهرستان رفسنجان، انجام شده است. روش پژوهش نظریه داده بنیاد می باشد که داده های مورد نیاز آن از طریق مصاحبه نیمه ساختار یافته با ۱۵ نفر از زنان انجام شده است. شیوه انتخاب مشارکت کنندگان، هدفمند و تعیین تعداد آنها با رسیدن به مرحله اشباع، مشخص گردید. از مجموع ۱۱۲۷ داده خام، ۸۷۵ مفهوم، ۱۲۵ خرده مقوله و ۵۴ مقوله اصلی از داده های اولیه استخراج گردید. در نهایت مفهوم محوری توجه خواهی، به عنوان پدیده اصلی که بقیه مقولات را پوشش می داد، انتخاب گردید. نتایج این پژوهش نشان داد که مهم ترین عامل گرایش زنان به روابط خارج از ازدواج، پدیده "توجه خواهی" می باشد. منظور از توجه خواهی، نیاز به توجه و محبت از طرف مقابل می باشد. این توجه بیشتر ناظر بر جنبه های عاطفی و نیازهای احساسی مشارکت کنندگان می باشد.

واژگان کلیدی: روابط خارج از ازدواج، توجه خواهی، بی وفایی، نظریه داده بنیاد، کمبود محبت.

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۹/۰۵/۱۵

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۰۲/۱۳

^۱ دانشجوی دکتری جامعه شناسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (Email: dr.rezaakbari0913@gmail.com)

^۲ دانشیار جامعه شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه الزهرا (س) (نویسنده مسئول) (Email: afsaneh_tavassoli@alzahra.ac.ir)

^۳ دانشیار جامعه شناسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (Email: ghadimi.bahram@srbiau.ac.ir)

مقدمه

یکی از موضوعاتی که در سال‌های اخیر ذهن بسیاری از صاحب‌نظران حوزه‌های اجتماعی و فرهنگی را به خود مشغول نموده است، مسأله معاشرت و دوستی‌های دختران و پسران پیش از ازدواج می‌باشد. امروزه این پدیده در حال رشد بوده و بدلیل عواقب نامطلوب تبیین علل آن یکی از قدم‌های اول در برنامه‌ریزی برای مسائل جوانان و سلامت آنان است. دوستی و معاشرت دختر و پسر قبل از ازدواج در جامعه ایران مسأله‌ای است که در دهه‌های اخیر رواج یافته و نگرانی‌هایی را ایجاد کرده است. دگرگون شدن ارزش‌ها و تقابل ارزش‌های جامعه مدرن و جامعه سنتی همواره یکی از چالش‌هایی است که جامعه در حال گذار؛ ما را به خود مشغول کرده است. در بین این تغییر ارزش‌ها، تغییر الگوی ارتباط دو جنس چیزی است که بیش از همه جوامع سنتی و بویژه جوامع مذهبی را درگیر کرده است. امروزه با گسترش ارتباطات، از طریق ابزارهای جدید اطلاعاتی، الگوها و ارزش‌ها از مکان‌های مختلف دنیا در کسری از ثانیه به افراد منتقل می‌شود. چالش‌ها برای جلوگیری از ازدواج‌های سنتی و غلبه نیازهای عاطفی و جنسی بر فرد به احساس تنهایی شدیدی می‌انجامد که از دستاوردهای عصر مدرنیته است. در حالی که تقاضا برای ایجاد ارتباطات در قالب‌هایی خارج از چهارچوب مرسوم جامعه شکل می‌گیرد، فلسفه وجودی این ارتباطات در بطن جامعه سنتی پذیرفته شده نیست. بنابراین افرادی که در قبل از ازدواج چنین روابطی داشته و سپس ازدواج می‌نمایند؛ ممکن است کیفیت زندگی و نوع روابط آن‌ها متفاوت باشد. مراجعات پیاپی زنان و مردان متأهل و مجرد به مشاور خانواده در دانشگاه شهر رفسنجان، مهم‌ترین علتی بود که به نظر می‌رسید روابط پیش از ازدواج، امروزه تبدیل به مسأله‌ای اجتماعی در این شهر شده؛ و پیامدهای اجتماعی و فردی متعددی در پی دارد. مطالعه و بررسی چنین موضوعات خاصی، با استفاده از رویکرد کیفی و درگیری کامل محقق با تجربه زیسته افراد درگیر آن موضوع بسیار حائز اهمیت خواهد بود، و تبیین علل آن یکی از قدم‌های اول در برنامه‌ریزی مسئولان برای مسائل جوانان و سلامت آنان خواهد بود. این پژوهش در صدد است تا در چارچوب مطالعات جامعه‌شناختی، تجربه زیسته مشارکت‌کنندگان ساکن شهر رفسنجان، که پیشینه روابط خارج از ازدواج و مراجعه به مراکز مشاوره داشته باشند را؛ با استفاده از روش کیفی گراند تئوری تبیین نموده و در نهایت، یک مدل پارادایمی ارائه دهد.

پیشینه تجربی تحقیق

- نامداری (۱۳۹۶)، در پژوهش خود با عنوان، بررسی تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج بر کیفیت زندگی و روابط زوجین شیرازی، که با روش کیفی و استفاده از تجربه زیسته انجام پذیرفته است؛ بیان می‌دارد: نتایج نشانگر دو حیطه اصلی: ۱- نکات مهم در تجارب روابط قبل از ازدواج که شامل علل و عوامل ورود به رابطه، معیارهای انتخاب، احساس فرد از تجربه رابطه، امتیازها و معایب، نگرانی و دغدغه افراد در این دوران ۲- تأثیر این روابط بر کیفیت زندگی و روابط زوجین که شامل ارتباط با همسر، رضایت از زندگی مشترک، شباهت‌ها و تفاوت‌های دوران دوستی با بعد از ازدواج بود. این نتایج بر وجود میل غریزی به شناخت جنس مخالف و فاصله گرفتن از ارزش‌های سنتی و گرایش به سبک زندگی مدرن تأکید می‌کند. زوجین از روابط دوستی قبل از ازدواج خود رضایت داشتند ولی به دلیل نبودن فلسفه‌ی زیربنایی این روابط در کشور ما و تفکر سنتی خانواده و عدم حمایت آن‌ها بعد از ازدواج و هم چنین نرسیدن افراد به رشد فکری لازم درمورد هدف از ایجاد رابطه و عدم مدیریت درست آن، مشکلات و هم چنین عوارض فردی و اجتماعی برای افراد بوجود می‌آید.
- جلیل‌عابدزاده (۱۳۹۶)، در پژوهش خود با عنوان روابط قبل از ازدواج و رضایت زناشویی: مطالعه موردی زنان همسر دار ۵۰-۲۰ ساله شهر شیراز، که با روش کمی و پیمایش انجام پذیرفته است، اذعان دارد که نتایج تحقیق بیان‌گر آن است که افرادی که قبل از ازدواج دارای رابطه دوستی با جنس مخالف بوده‌اند، به‌طور معناداری نسبت به افرادی که درگیر

این روابط نبوده‌اند، میانگین رضایت زناشویی پایین‌تری دارند. نتایج رگرسیون چند متغیره نشان داده است که متغیرهای حمایت خانواده، استفاده از رسانه، سن، سن ازدواج و اعتماد به نفس، تبیین‌کننده رضایت زناشویی می‌باشند.

- آذر و نامور (۱۳۹۶)، در پژوهش خود با عنوان تجارت روابط دوستی دختر و پسر دانشجوی با رویکردی پدیدارشناسانه، که به روش کیفی پدیدارشناسانه صورت گرفته است؛ هدف این پژوهش واکاوی تجارب روابط دوستی دختر و پسر در دانشگاه می‌باشد. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که دانشجویان اعتقاد دارند اهمیت مضمون‌های اشاره شده (نیازهای عاطفی و روانی، حس کنجکاوی، ضعف باورها و اعتقادات، وسایل ارتباط جمعی)، باعث گرایش آن‌ها به این رابطه شده و با برقراری آن می‌توانستند نیاز جنسی و عاطفی خود را ارضاء کنند تا در زندگی احساس آرامش داشته باشند.

- صباغی و همکاران (۱۳۹۶)، در پژوهشی ذیل عنوان ادراک و تجربه زیسته زوج‌ها از علل بروز جدایی عاطفی: مطالعه به روش پدیدارشناسی، که با روش کیفی پدیدارشناسی صورت گرفته است. پژوهش حاضر با هدف تحلیل ادراک و تجربه زیسته زوجین در خصوص علل بروز جدایی عاطفی انجام شده است بیان می‌دارند؛ که نتایج پژوهش تنوع و تعدد علل زمینه‌ساز جدایی عاطفی را نشان می‌دهد و بیانگر این است که این پدیده از علل مختلف و در هم تنیده‌ای تأثیر می‌پذیرد و به منظور کاهش پیامدهای ناگوار آن و زمینه‌سازی برای بهبود وضعیت موجود، ارتقای مهارت‌های زوجین در مواردی نظیر هوش هیجانی، ارتباطات اثربخش و تقویت مهارت‌های حل مسئله ضرورت دارد.

روابط قبل از ازدواج اگر چه پدیده‌ای نوظهور نیست هر چند لیکوشیکاس^۱ و استنکوینه^۲ (۲۰۰۹)، گسترش روابط قبل از ازدواج را محصول «انقلاب جنسی»^۳ در اواخر دهه ۱۹۶۰ می‌دانند، اما تبعات و شیوه‌های این پدیده، متفاوت و مدرن‌گشته و در نتیجه، بررسی و تحلیل اثرات و پیامدهای آن بعد از تشکیل خانواده، می‌تواند راهگشای حل بسیاری از اختلافات و مشاجره‌های خانوادگی و طلاق، گردد. در زیر به برخی از پژوهش‌های انجام شده خارجی اشاره می‌کنیم.

- علوی و همکاران (۲۰۱۸)، در پژوهشی با عنوان، سه گانه تاریک از اهداف شخصیت و خیانت: نقش موثر تجربه روابط، به بررسی تفاوت‌های شخصیتی افرادی که ممکن است خیانتکار باشند (در رابطه زناشویی)، بررسی نموده است. در این مطالعه ۵۲ مرد و ۸۸ زن از ۱۸ تا ۴۰ ساله در مالزی پرسشنامه را تکمیل کردند. مدلسازی حداقل مربعات مسطح جزئی نشان داد که نیت به خیانت، ارتباط معنی‌داری با خودخواهی و مشکلات روانی دارد، اما ارتباط نامناسبی با نارسایی سیستم دارد. علاوه بر این، تجزیه و تحلیل خرده‌مقیاس چند جزئی نشان داد که ارتباط بین حس ناخوشایند و نیت نسبت به خیانت، و نیز ارتباط بین روان‌پریشی و قصد به خیانت، متوسط است.

- نیکل و همکارانش (۲۰۱۵)، در پژوهشی با عنوان، حل مشکل خیانت شریک عاطفی: حفظ رابطه زناشویی به صورت فردی، حفظ رابطه زناشویی به صورت ائتلافی و بسامد رابطه جنسی دو نفره، به بررسی حفظ رابطه زناشویی به صورت فردی، حفظ رابطه زناشویی به صورت ائتلافی (یعنی حفظ رابطه زناشویی با استفاده از کمک افراد دیگر) و بسامد رابطه جنسی دو نفره پرداختند. شرکت‌کنندگان (۳۷۸ نفر، که ۱۷۶ نفرشان زن بودند) که درگیر یک رابطه جنسی دو طرفه بودند. نتایج پژوهش آنها حاکی از آن بود که تلاش فردی در زنان و تلاش ائتلافی در مردان برای حفظ رابطه زناشویی با تعداد رابطه جنسی رابطه مثبت دارد.

- تاج و هالپرون (۲۰۱۲)، در تحقیق خود با عنوان، کیفیت زناشویی و تصمیمات طلاق چگونه اهمیت فرزندآوری قبل از ازدواج را دارد؟، نشان دادند که روابط جنسی قبل از ازدواج باعث تغییر نگرش‌ها و پیش‌فرض‌های افراد در مورد

¹ Legkauskas

² Stankevici

³ Sexual revolution

ازدواج، طلاق و روابط خارج از ازدواج می شود. این تغییر نگرش به شکلی است که میزان مشکلات زناشویی و احتمال طلاق را در آنها بالا می برد. در عین حال افرادی که وارد این روابط می شوند فارغ از پیامدهایی که این روابط بر آنها خواهد داشت، در مجموع افرادی هستند با استانداردها، نگرش ها و ارزش هایی متفاوت با جامعه و گاه خانواده، مهارت های ارتباطی ضعیف تر، احساس عدم اطمینان به آینده و دارای روابط سرد و نامناسب با خانواده (تاج^۱ و هالپرن^۲، ۲۰۱۲: ۵۸۵-۵۷۱).

- نتایج تحقیقات میننگ و کوهن^۳ (۲۰۱۲) با عنوان، زندگی مشترک قبل از ازدواج و انحلال زناشویی: بررسی ازدواج های اخیر، بازگو کننده این یافته است که با وجود پذیرفته شدن روابط خارج از ازدواج در جوامع غربی، همچنان روابط خارج از ازدواج با سطوح پایین تر رضایت زناشویی و خطر بالای طلاق رابطه نزدیکی دارد (میننگ و کوهن، ۲۰۱۲: ۳۸۷-۳۷۷).

- نتایج تحقیقات وی^۴ و همکاران (۲۰۱۲)، و قانی^۵ و همکاران (۲۰۱۴)، با عنوان، ارزش اخلاقی و استراتژی مقابله در بزرگسالان مسلمان در رابطه جنسی قبل از زایمان، بیانگر آن است که اگر چه رابطه با جنس مخالف (بدون ازدواج) با ارزش ها و هنجارهای جوامع غربی مغایرتی ندارد، اما پیامدهای آن از قبیل افزایش شدید فرزندان نامشروع، والدین مجرد، فرزندان بی سرپرست و تک سرپرست و خطر ابتلا به بیماری ایدز موجب نگرانی این جوامع شده است.

مبانی نظری

نظریه سرمایه اجتماعی داخل خانه کلمن

کلمن^۶، چگونگی روابط میان افراد خانواده را به عنوان "سرمایه اجتماعی داخل خانه" می داند و سرمایه اجتماعی را منبعی بالقوه برای افراد خانواده در به دست آوردن منافع شان می داند. وی همچنین اشکال سرمایه اجتماعی را شامل روابط اقتدار، اعتماد و هنجارها دانسته است (کلمن، ۱۳۹۰: ۴۵۹).

نظریه عشق ناب آنتونی گیدنز

به اعتقاد گیدنز در فرایند تحولاتی که در حوزه خانواده صورت گرفته است، برآیندی از عوامل خرد و کلان شرکت داشته اند. به این ترتیب تحولات کارکردی و معنایی روابط در خانواده امروزی، محصولی از تغییرات مفاهیم در دنیای مدرن، تغییرات در حوزه های حقوقی و قانونی ازدواج و رابطه جنسی و نیز تقاضاهایی است که در سطح زندگی روزمره برای تغییر وجود دارد (گیدنز، ۱۳۸۴). رابطه ناب^۷ رابطه ای است که در دنیای امروز از مقبولیت و رواج به خصوصی برخوردار شده است. در این نوع رابطه که در آن کیفیت رابطه و رضایت از آن از اهمیت ویژه ای برخوردار است، تأثیر تعهدات بیرونی بر بقای رابطه به حداقل می رسد. در نتیجه ارتباط ناب از نظر او ارتباطی است که در وهله اول به خاطر نفس رابطه وجود داشته باشد و نه به خاطر الزام های بیرونی که بقای آن را تضمین می کنند. رابطه ناب گیدنز منجر به نوعی رضایت فردی و درونی می شود که کاملاً از نفس رابطه برخاسته است و به هیچ عاملی بیرون از خود وابسته نیست و وجود این رضایت شرط بقا و ماندگاری رابطه است (گیدنز، ۱۳۹۶: ۱۳۲).

¹ Tach

² Halpren

³ Manning & cohen

⁴ Wie

⁵ Ghani

⁶ Coleman

⁷ Pure relationship

نظریه میدانی لوین کورت

نظریه میدانی لوین کورت^۱ به درک فرایندی که در آن فرد به خود اجازه داشتن روابط خارج از ازدواج می دهد، کمک می نماید. برای فهم این نظریه، فرد ابتدا این اصل را که رفتار تابعی از فرد و محیط است، درک کند. این موضوع حایز اهمیت است، زیرا در این روش عمل و رفتار ما بر مبنای شخصیت، تجارب، بافت و زمینه هر موقعیتی صورت می گیرد. تصمیم یک روز به خاطر عواملی مثل، کسانی که پیرامون ما هستند، چه طور احساس می کنیم، کجا هستیم، چقدر شب گذشته خوابیدیم و غیره می تواند با تصمیم روز دیگر متفاوت باشد (لوین کورت، ۱۹۴۲).

نظریه دلبستگی^۲

جان بالبی^۳، نخستین نظریه پرداز دلبستگی، آن را از ارتباط روانی پایدار بین انسان ها تعریف کرده است. بالبی معتقد است که اولین پیوندهای ایجاد شده بین کودکان و مراقبین خود، تأثیر شگرف بر آنها دارد که تا پایان عمر همراهشان خواهد بود. موضوع اصلی نظریه دلبستگی این است، مادرانی که در اختیار نوزادشان باشند و به نیازهای آنها پاسخ بدهند، حس اطمینان و امنیت را در نوزادشان ایجاد می کنند. نوزاد می داند که فرد مراقب او قابل تکیه است و این مسئله پایه و اساسی محکم برای کشف دنیا در نوزاد فراهم می آورد. او معتقد است، کودکان با گرایش ذاتی رفتارهایی را به منظور جلب توجه بزرگسالان مقتدر در راستای رفع نیاز های خود انجام می دهند (کمپل، ۲۰۰۹ به نقل از جان بالبی، ۱۹۷۳).

نظریه مبادله اجتماعی و برابری^۴

صاحب نظران اصلی نظریه مبادله اجتماعی، هومنز (۱۹۵۸)، بلا (۱۹۶۴) و کلی (۱۹۵۹) به نقل از فتیحی، (۱۳۹۱: ۹۰)، هستند (اسپرچر، ۱۹۹۸). بر مبنای این نظریه، افراد به دنبال حداکثر رساندن هزینه های خود هستند. در خصوص روابط خارج از ازدواج، براساس این نظریه، فرض بر این است که فرد منافع خود را (به عنوان مثال امنیت مالی) را در برابر هزینه ها (به عنوان نارضایتی جنسی) برای جهت دهی به رفتارش (درگیری در بی وفایی زناشویی) متعادل می کند. مردم فرض می کنند، کنش گران منطقی به وسیله منافع شخصی برانگیخته می شوند (تیوسنارد، ۲۰۰۹).

نظریه محرومیت نسبی

نظریه پردازان این تئوری معتقدند که چنان چه در راه دستیابی افراد به اهداف و خواسته ها ایشان مانعی ایجاد شود؛ آنان دچار محرومیت نسبی شده و نتیجه طبیعی و زیستی این وضع، آسیب رساندن به منبع محرومیت است. بدین ترتیب، محرومیت نسبی نتیجه تفاوت درک شده میان انتظارات ارزشی (خواسته ها) و توانایی های ارزشی (داشته های) افراد است (سام دلیری، ۱۳۸۲: ۶۴).

روش شناسی (نظریه زمینه بنیاد)

نظریه زمینه بنیاد یا زمینه ای که گاهی به آن نظریه ی مبنایی نیز گفته شده است برعکس آنچه که از عنوانش برمی آید یک نظریه یا نحله نیست، بلکه روش پژوهشی نظام مند در علوم اجتماعی و حتی سایر حوزه ها جهت کشف و تدوین نظریه یا فرضیه از طریق داده هایی است که از میدان طبیعی به دست می آیند. پس، نظریه زمینه بنیاد یک روش پژوهشی است که تقریباً متضاد با پژوهش های قیاسی فرضیه آزما عمل می کند و کار خود را با فرضیه یا چارچوب نظری از پیش تعیین شده شروع نمی کند، بلکه در اولین گام سراغ جمع آوری داده ها می رود و از طریق فرآیند پیوسته تحلیل مقایسه ای در رابطه با یک رخداد، موقعیت، یا پدیده های معین فرضیه یا نظریه سازی می کند و نه فرضیه یا نظریه آزمایی؛ اما وقتی در مرحله کد گذاری گزینشی مفهوم و رابطه آنها با هم مشخص شوند، به نوعی مورد آزمون قرار می گیرند تا نظریه به دست آید و بعد آن نیز با توجه به ادبیات بررسی شود (میرزایی، ۱۳۹۵: ۲۳۵).

¹ Lewin Kort

² Attachment Thory

³ John Bowlby

⁴ Equity Theory

جامعه مشارکت کننده در تحقیق

جامعه مورد مطالعه این پژوهش، شامل ۱۵ نفر از زنان ساکن شهرستان رفسنجان می باشند که با روش انتخاب هدفمند از بین واجدین شرایط مطلع و آگاه از موضوع پژوهش، انتخاب گردیدند. تعداد مشارکت کنندگان را رسیدن به مرحله اشباع داده های نظری و تا حدودی، مفهومی، تعیین نمود. قابل ذکر است که در مرحله کدگذاری باز در پژوهش، بعد از مصاحبه دهم، داده ها شروع به تکرار نمودند و بعد از مصاحبه نفر پانزدهم، اشباع به طور قطعی صورت گرفت.

جدول (۱): مشخصات مشارکت کنندگان

شماره	نام	وضعیت تاهل	سن	تعداد فرزندان	شغل	تحصیلات	تعداد روابط	مدت زمان ماندن رابطه	سن شروع اولین رابطه
۱	زینب	متاهل	۴۶	۱	فروشنده	زیر دیپلم	یک	۴ ماه	۱۷
۲	سونیا	مجرد	۱۶	-	خانه دار	دانش آموز	یک	۷ ماه	۱۴
۳	ندا	متاهل	۳۰	-	خانه دار	لیسانس	یک	یکسال	۱۸
۴	میترا	مجرد	۲۱	-	دانشجو	لیسانس	یک	چند ماه	۲۰
۵	رها	متاهل	۴۲	۳	آرایشگر	سیکل	یک	۲ سال	۱۲
۶	فاطمه	مطلقه	۴۵	۱	خانه دار	دیپلم	متعدد	۶ سال	۱۴
۷	المیرا	مطلقه	۴۳	-	معلم	فوق لیسانس	یک	۱۸ سال	۲۵
۸	معصومه	مطلقه	۵۰	-	آرایشگر	پنجم	متعدد	۴۰ سال	۸
۹	زهرا	متاهل	۴۲	۲	خانه دار	پنجم	متعدد	۱ سال	۳۰
۱۰	آرزو	متاهل	۳۶	۲	خانه دار	کاردانی	متعدد	۱۰ سال	۱۵
۱۱	نسترن	مطلقه	۲۷	-	آرایشگر	لیسانس	متعدد	-	۲۳
۱۲	سمانه	متاهل	۲۷	۲	آرایشگر	سیکل	متعدد	۱۰ سال	۱۴
۱۳	کیمیا	مجرد	۲۰	-	دانشجو	لیسانس	یک	۵ سال	۱۵
۱۴	زهرة	متاهل	۵۰	۱	خانه دار	سیکل	متعدد	۱۱ سال	۲۰
۱۵	مینا	مجرد	۱۷	-	دانش آموز	دیپلم	متعدد	۴ سال	۱۳

در پژوهش حاضر مرور ادبیات نظری (برخی نظریه های مربوطه، مقالات و کتب در ارتباط با موضوع روابط خارج از ازدواج) صرفاً جهت آشنایی با برخی مفاهیم و مقولات متناسب با موضوع صورت گرفت. حساسیت نظری ایجاد شده در این تحقیق با مطالعه کتاب ها و مقالات مربوط موضوع پژوهش و نیز نظریات جامعه شناسی احساسات و خانواده که در زمینه روابط خارج از ازدواج و نیز با استفاده از بیانات و پاسخ های مشارکت کنندگان در تحقیق و همچنین با نظر و راهنمایی اساتید این فن و کارشناسان آشنا با این روش، بدست آمده است.

برای رسیدن به معیار قابلیت اعتماد^۱ (معادل پایایی^۲ و روایی^۳ در تحقیقات کمی) از سه تکنیک متعارف و مرسوم (سیلورمن^۴، ۲۰۱۳: ۱۵). زیر استفاده گردید:

۱. کنترل یا اعتبار یابی توسط اعضا: در این پژوهش با استفاده از تشکیل روش فوکوس گروپ (۶ نفر) از مشارکت کنندگان خواسته شد تا یافته های کلی دست آمده را ارزیابی کرده و در مورد آن نظر دهند. مشارکت کنندگان در روش فوکوس گروپ، صحت یافته های به دست آمده را تأیید نمودند.

¹ Trustworthiness

² Reliability

³ Validity

⁴ Silverman

۲. مقایسه های تحلیلی: در این روش به داده های خام رجوع گردید تا ساخت بندی نظریه با داده های خام مقایسه و ارزیابی گردد.

۳. استفاده از تکنیک ممیزی: در این زمینه چهار متخصص در حوزه گراندد تنوری، بر مراحل مختلف کدگذاری، مفهوم سازی و استخراج مقولات نظارت داشتند.

مراحل کدگذاری در این پژوهش به این صورت بود که در وهله اول محقق هر مصاحبه را به محض رسیدن به منزل، تایپ و سپس تمام نکات مهم آن را وارد جدول می نمود. در مرحله دوم تمام مفاهیم مشترک را پشت سر هم مرتب و مفهومی که مشتمل بر همه داده های مشترک باشد را استخراج می نمود. سپس مفاهیم را در چتر بزرگتری به نام خرده مقولات قرار داده و در نهایت از خرده مقولات به مقولات اصلی دست پیدا کردیم. تمام این مراحل در طول انجام گردآوری داده ها، به صورت رفت و برگشت و رسیدن به مفاهیم جدید، مورد بازبینی قرار می گرفت. جهت اعتبار بخشی به کتاب ها و منابع تخصصی جامعه شناسی در مرحله اول استفاده گردید. در مرحله دوم از همفکری اساتید جامعه شناسی (استاد راهنما و مشاور) و نیز دو نفر از کارشناسانی که با این روش آشنا بودند و نیز همفکری با خود اعضاء، بهره گیری شده است.

برای تشریح جریان کار تبدیل داده های خام به مفاهیم، یک نمونه از مصاحبه ها و نیز نحوه رسیدن از داده های خام، به مفاهیم بدست آمده اشاره می کنیم. در جریان تحلیل خط به خط مصاحبه های صورت گرفته شده پاسخ گویان، جملات زیر را بیان کرده اند:

جدول (۲): نمونه کدگذاری باز

مفاهیم	داده های خام
تحمل عذاب های زناشویی به خاطر فرزندان	همسر معتاده اما سعی کردم زندگی ام رو بسازم و به خاطر بچه هایم هم که شده زندگی کنم.
استقلال مالی	وضع مالی مون بهتر شده، پدرشوهرم طبقه دوم خوتشون رو برای ما ساخته و از ما خواست که اونجا زندگی کنیم
ناچاری برای ادامه زندگی	می دانستم راه برگشتی ندارم
کنار آمدن	کم کم سعی کردم با اخلاق شوهرم کنار بیام.
دلخوشی با فرزند	چند ماه بعد از ازدواجم حامله شدم و این باعث شد به زندگی ام وابسته شوم.

مثال جدول فوق نحوه وارد کردن داده های خام به جدول چهار ستونی بعد از مرتب کردن مفاهیم هم معنی یا مشترک می باشد. داده هایی که مفهوم یا مفاهیم مشترک داشتند؛ یک مفهوم به خود اختصاص می دهد. در جدول ذیل، به نمونه ای از مفاهیم مشترک از داده های خام مشارکت کنندگان اشاره می کنیم.

جدول (۳): نمونه سیر از داده ها به مفاهیم

مفاهیم	داده خام	کد
آغاز اولین رابطه دوستانه	رابطه زیادی نداشتیم اما اون اولین رابطه من با یک پسر بود.	سمانه (۱۸)
ارتباط تفننی	از طرف مدرسه رفتیم اردو. اونجا دوستم بهم گفت اگر با پسرعموی من حرف بزنی برای من یک شارژ می فرسته. منم به خاطر دوستم گوشه رو گرفتم و با پسرعمویم حرف زدم و رابطه ما از همین جا شروع شد.	کیما (۳)
گوشه گیری	خونه نشین شده بودم.	زهره (۱۱)
فرار از تنهایی (علل)	من برای اینکه دوباره تنها نشم خودم می رفتم سمت پسرها و باهاشون شوخی و خنده می کردم و رابطه می گرفتم.	زهره (۱۸)
خوشحالی بابت دوست داشته شدن	دلیم می خواست همیشه یکی تو زندگیم باشه و دوستم داشته باشه و بهم اهمیت بده.	زهره (۲۲)
جلب توجه	لباس های ناچور می پوشیدم تا خاص باشم و جلب توجه کنم.	مینا (۳۶)

میل به استقلال	می خواستم تا دیر نشده ازدواج کنم	زینب (۸)
توبه و نزدیکی به خدا (راهبرد)	از آن زمان که توبه کردم خودم را به خدا نزدیکتر می دانم	سونیا (۵۲)

کدهای بدست آمده (مفاهیم و مقولات) بر حسب موضوع تحقیق و پرسش های پژوهشی و نوع داده ها، دو حالت دارند. یا مفهومی در بدنه متن هستند که به آن ها کدهای «متصل به متن»^۱ می گوئیم و آن ها را نشانه گذاری و جدا می کنیم یا سازه های مفهومی و مقوله ای استنباط شده ما از متن و البته ضمن وفاداری کامل به آن ها «کدهای برساخته از متن»^۲ تعبیر می کنیم. در جدول ذیل به نمونه ای از مراحل کدگذاری داده های خام و انتخاب مفاهیم و سپس گرد کردن مفاهیم مشترک در زیر مجموعه خرده مقولات را می آوریم.

جدول (۴): نمونه سیر از داده ها به مفاهیم و خرده مقوله

خرده مقولات	مفاهیم	داده خام	کد
	احساس خوشحالی از عشق و تغییرات پسر عمه (درک)	از اینکه سیاوش اینقدر عاشق من است که حاضر شده بخاطر من تغییر کند خیلی خوشحالم می کرد	ندا (۲۸-۳۲)
	ابراز علاقه های پسر عمه (علل)	او از ته دل ابراز علاقه می کرد	
	جذب شدن با ابراز علاقه های شدید پسر عمه	خلاصه با همین ابراز علاقه کردن ها من را به خود وابسته کرد	
	خوشحالی بابت دوست داشته شدن	و فقط از این خوشحال بودم که یکی دوستم دارد	
توجه خواهی	خوشحالی بابت دوست داشته شدن	خودم رو خوشبخت می دیدم که یکی منو دوست داره براش ارزش دارم و مهم ام	فاطمه (۴۱-۴۲)
	تخیلات عاشقانه در مورد ازدواج	اما من ازش به شاهزاده با اسب سفید برای خودم ساخته بودم که منتظره درسش تموم بشه و بیاد خواستگاریم	
	خوشحالی بابت دوست داشته شدن	و خوشحالی که تو خانواده ام نبود رو با دوست پسر هام داشتم.	
	کمبود محبت (شرایط مداخله گر)	از لحاظ مالی هم چون وضع خوبی نداشتم آنها کمکم می کردند و می تونستم به خیلی از خواسته هام برسم.	سمانه (۲۴-۲۷)
	عادی بودن روابط با پسر ها در خانواده پدری	البته تو خانواده پدریم داشتن دوست پسر چیز بدی نبود.	

در جدول های مختلف، مقوله هایی نشان داده شدند که حاصل داده های خام و طیف های مفهومی برآمده از آن داده ها هستند و حاوی معانی انتزاعی شده ی نهایی و مرتب شده اند؛ از مقوله های فرعی تا مقوله های اصلی (خرده مقولات تا مقولات). بعد تحلیل و تفسیر داده ها و مفاهیم و مقولات بدست آمده از تحقیق، مدل محوری " توجه خواهی"، بعنوان، مقوله های اصلی که می توانند، بقیه مقولات و مفاهیم را تحت پوشش خود در آورند، انتخاب گردیدند.

پدیده توجه خواهی

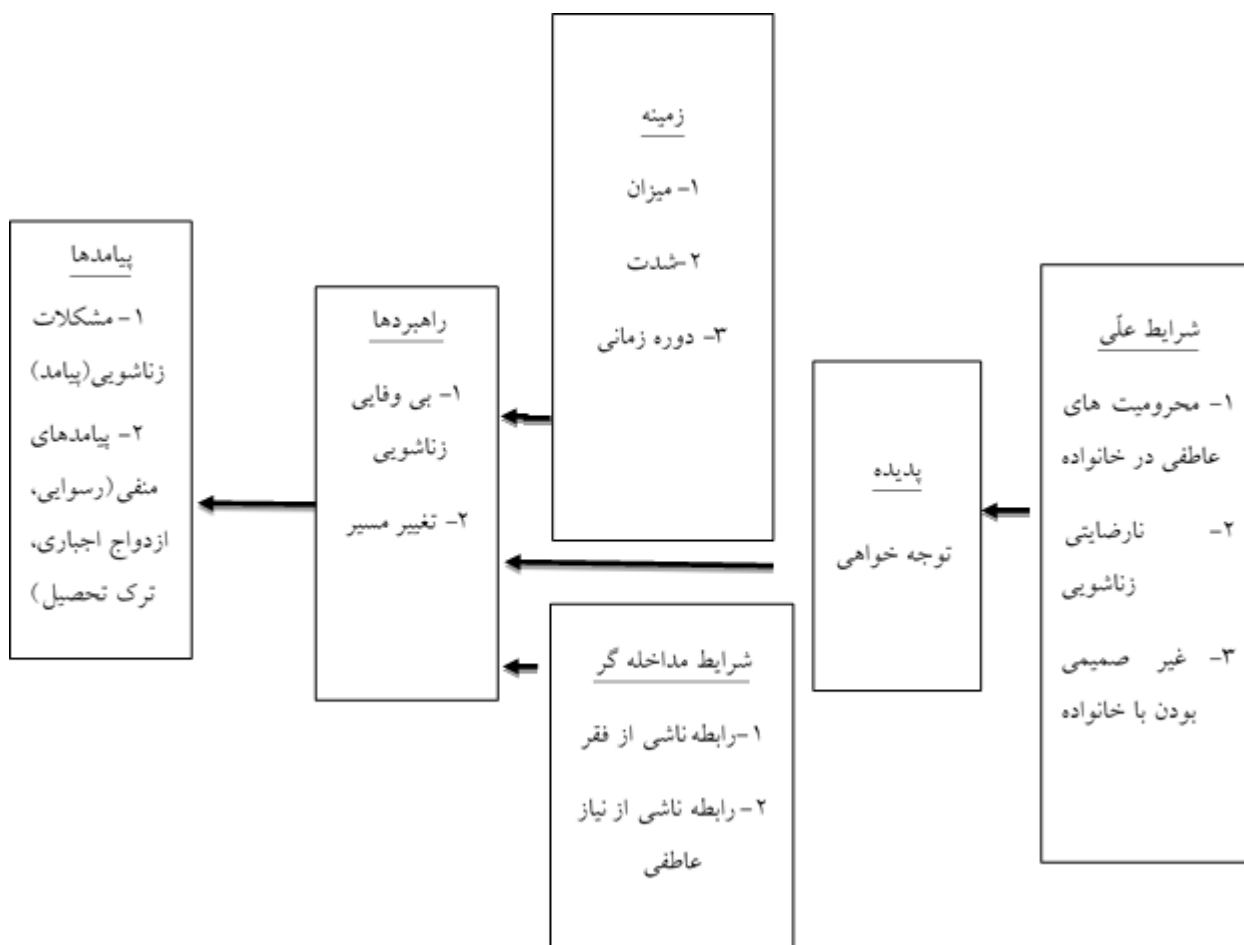
منظور از توجه خواهی، احساس مشارکت کننده مبنی بر عدم توجه از طرف خانواده (پدر یا مادر و همسر) و گرایش به سمت جنس مخالف (خارج از ازدواج) برای جلب توجه و حمایت او، می باشد. این پدیده ۵ بار در طول جریان کدگذاری تکرار گردیده است. به مثال های از مصاحبه هایی که به این مفهوم دلالت دارند، اشاره می کنیم.

ندا می گوید: از اینکه سیاوش اینقدر عاشق من است که حاضر شده بخاطر من تغییر کند خیلی خوشحالم می کرد. او از ته دل ابراز علاقه می کرد. خلاصه با همین ابراز علاقه کردن ها من را به خود وابسته کرد

¹ In vivo code

² Constructed code

و فقط از این خوشحال بودم که یکی دوستم دارد. از طرف دیگر بخاطر کمبود محبتی که در خانه احساس می کردم. در آن سن که احتیاج به محبت داشتم، محبتی درست و حسابی در خانه نمی دیدم (مادرم به برادرم توجه می کرد و پدرم به خواهر کوچکم). به نظر من پدر و مادرها باید با بچه های خود دوست باشند و به آنها محبت کنند. فاطمه می گوید: خودم رو خوشبخت می دیدم که یکی منو دوست داره براش ارزش دارم و مهم ام اما من ازش یه شاهزاده با اسب سفید برای خودم ساخته بودم که منتظره درسش تموم بشه و بیاد خواستگاریم. سمانه می گوید: راضی بودم چون من رو از محیط خانواده دور می کرد. و خوشحالی که تو خانواده ام نبود رو با دوست پسرهام داشتم. از لحاظ مالی هم چون وضع خوبی نداشتیم آنها کمکم می کردند و می تونستم به خیلی از خواسته هام برسم. منم با محبتی از طرف یک پسر به طرفش کشیده می شدم. مدل پارادایمی زیر، علل، زمینه، شرایط مداخله گر، راهبرد و پیامدهای پدیده « توجه خواهی » را نشان می دهد.

شکل (۱): مدل پارادایمی توجه خواهی

شرایط علی بوجود آورنده پدیده توجه خواهی

شرایط علی بوجود آورنده پدیده توجه خواهی، عبارت اند از:

۱- محرومیت های عاطفی در خانواده

این مقوله، ۴ بار در طول جریان کدگذاری ها تکرار شده و منظور از محقق از این مقوله، اشاره به شرایطی است که مشارکت کننده، چه در دوران کودکی و چه در زمان حال، از انواع توجهات عاطفی در خانواده محروم بوده و همین عامل نیاز به توجه را در او مرتفع نساخته است.

فاطمه می گوید: شغلی ندارم، دیلم دارم، متارکه کردم و یک پسر دارم. با خانواده ام زندگی می کنم. من دختر سومی خانواده ام بودم، اون ها خیلی پسر دوست بودند. من جایگاه خوبی تو خانواده ام نداشتم. البته بعد از من خدا بعد از ۳ تا دختر، ۳ تا پسر هم بهشون داد. با این همه پدرم بیشتر وقت ها روی من دست بلند می کرد و منو به هر بهانه ای به باد کتک می گرفت.

سمانه می گوید: دو تا بچه دارم، آرایشگر هستم و تا سوم راهنمایی درس خوانده ام. پدر و مادرم هر دو کارمند بودند و من فرزند آخری خانواده بودم. پدرم که معتاد بود زیاد خودشو جلو نمی انداخت. وضع مالی خوبی نداشتم. برادرم عاشق یک دختری شده بود که مادرم مخالف ازدواجشون بود؛ تو خونه هر روز دعوا داشتیم. برادرم هر چی جهاز مادرم ذره ذره با پول خودش برای من خریده بود رو شکست.

کیمیا می گوید: من در خانه خیلی مشکلات داشتم، پدر و مادرم مدام با هم دعوا می کردند. مادرم ناراحتی و افسردگی شدید عصبی داشت؛ بعضی وقت ها راحت من رو کتک می زد حتی چند بار برادر کوچکترم از دستش نجاتم داد. مادرم چون از بچگی مادرش رو از دست داده بود و مجبور شده بود با زن پدرش زندگی کند از همون اوایل دچار ناراحتی عصبی بود، با کوچکترین حرفی شروع به جیغ زدن می کرد و رابطه اش با پدرم سرد بود.

۲- نارضایتی زناشویی

نارضایتی زناشویی، از جمله علل مشارکت کنندگان متأهل برای گرایش به رابطه خارج از ازدواج، می باشد. تمام مشارکت کنندگان متأهلی که روابط خارج از ازدواج داشته یا رابطه دوستی قبل از ازدواج خود را با دوست پسر سابقشان ادامه می دادند، رضایت از زناشویی خود نداشته و از ازدواج و شرایط به وجود آمده بعد از ازدواج خود، ناراضی بودند.

خانواده مؤسسه و نهاد اجتماعی می باشد که ناشی از پیوندهای زناشویی زن و مرد می باشد. از جمله مظاهر زندگی اجتماعی انسان، وجود تعامل سالم و سازنده میان انسان ها و برقرار بودن عشق به هم نوع و ابراز صمیمیت و همدلی به یکدیگر است. از سوی دیگر، خانواده محل ارضای نیازهای جسمانی، عقلانی و عاطفی می باشد. رضایت یک فرد از زندگی زناشویی به منزله رضایت وی از خانواده محسوب می شود و رضایت از خانواده به مفهوم رضایت از زندگی است و این امر برای رشد و تعالی خانواده مؤثر است (عدالتی و ردزوان^۱، ۲۰۱۰).

رها می گوید: هیچ حسی به همسر نداشتم. اصلا دوستش نداشتم. خودش هم می دونست. می گفت به مرور زمان بهم علاقه پیدا می کنی. آروم بود اما چند بار به زور بهم نزدیک شد تا باهاش رابطه داشته باشم اما من هیچ حسی بهش نداشتم. دعوای همیشه در سال های اول ازدواج. سال های اول همش با هم دعوا داشتیم.

جر و بحث. سر کوچکترین موضوعی باهم بحث می کردیم. احساس عدم خوشبختی، اصلا احساس خوشبختی نمی کردم. عدم داشتن احساس به همسر، نمی توانستم هیچ حسی به شوهرم داشته باشم.

فاطمه می گوید: شوهرم هم مثل بابام دست بزن داشت. بد دهن بود. وضع مالی خوبی هم نداشتم. روابط خانوادگیم کم بود زیاد به خاطر دل سیاهی شوهرم با کسی رفت و آمد نداشتم. همش می گفتم اگر با اون ازدواج کرده بودم شاید خوشبخت تر می شدم. شاید هر روز به خودم می گفتم کاش عروس نشده بودم. من مدام احمد رو با شوهرم مقایسه می کردم. من افسردگی بعد از زایمان هم گرفته بودم. هیچ هیجانی برای زندگی کردن نداشتم.

۳- غیر صمیمی بودن با خانواده

^۱ Edalati & Redzuan

صمیمیت به عنوان نزدیکی، تشابه و رابطه شخصی دوست داشتنی با شخص دیگر است و مستلزم آگاهی، درک عمیق، پذیرش و بیان افکار و احساسات، دلسوزی و تعهد است (وانیک و کولیک^۱، ۲۰۱۱). غیر صمیمی بودن روابط در خانواده، به ویژه احساس عدم نزدیکی و صمیمیت بین مادر و دختر، یکی از علل کمبود توجه و گرایش به سمت روابط خارج از ازدواج، شناسایی گردید. سمانه می گوید: البته تو خانواده پدریم داشتن دوست پسر چیز بدی نبود. بعضی از رابطه‌ها هم رو مادرم می فهمید اما چون گریه و التماس می کردم که به برادرم چیزی نگه، نمی گفت. برای اینکه قانعش کنم می گفتم قراره بیاد خواستگاریم. چون مادرم زیاد خونه نبود و بیشتر وقت‌ها سرکار بود زیاد متوجه رابطه‌ها نمی شد. پدرم هم یا سرکار بود یا توی اتاق پای بساطش، زیاد اهمیت نمی داد. البته خانواده ما مادر سالاری بود و همه چیز طبق خواسته‌های مادرم بود.

میترا می گوید: نه خبر نداشتند (خانواده ام)، جرأت گفتن نداشتم چون مطمئن بودم که راضی به این کار نیستند و دعوایم می کنند.

شرایط مداخله گر بوجود آورنده پدیده توجه خواهی

محقق در این پژوهش، به ۲ عامل مداخله گر در بوجود آمدن وضعیت توجه خواهی، رسیده است که به ترتیب عبارت اند از:

۱- رابطه ناشی از فقر

در جامعه شناسی فقر را معمولاً «برآورده نشدن نیازهای اساسی بشر به حد کفایت» تعریف کرده‌اند. این تعریف با دو سؤال اساسی روبرو است؛ اول اینکه نیازهای اساسی انسان چیست؟ در خصوص این پرسش می توان گفت، تعیین نیازهای اساسی انسان امری استاندارد و معین نیست، بلکه این نیازها از فرد تا فرد، از جامعه تا جامعه، از زمان تا زمان و مکان تا مکان دگرگون می شود. براین اساس لازم است، از شاخص‌هایی برای تعیین نیازها بهره جست. امروزه نیازهای مادی بنیادین انسان را بدین گونه برمی شمارند: خوراک، پوشاک، مسکن، بهداشت و درمان، آموزش، نقل و انتقال، تشکیل خانواده، ورزش و اوقات فراغت. برخی محققان این نیازها را به سه گروه اساسی تقسیم می کنند که عبارتند از: تغذیه، سرپناه و سلامتی که در صورت نبودن آنها، حکم به فقیر بودن فرد در جامعه می کنند (اسفندیاری، ۱۳۸۲: ۲).

فقر و محرومیت های مالی، چه در مورد زنان مجرد و چه متأهل از جمله شرایط مداخله گر در گرایش آنها به دوستی های خارج از ازدواج با جنس مخالف به شمار می رود. تأمین پول یا رسیدن به خواسته هایی که با پول ممکن می گردد، انگیزه مهمی برای زنان و دختران گرفتار فقر خانواده یا شوهر می باشد.

معصومه می گوید: یه روز شوهر خواهرم اومد پیشم. سه روز بود چیزی نخورده بودم جز یه تکه نون. تحمل اون زندگی فقیرانه برام خیلی سخت بود. به قدری لاغر بودم که نمی تونستم درست بشینم. استخوان هام اذیت می شد. شوهر خواهرم ده هزار تومان پول گذاشت جلوم و رفت. گفت شب بر می گرده. اون پولی که شوهرم بهم می داد برای یکماه زندگی، ۲۰۰۰ تومان یا ۲۵۰۰ تومان بود. باهاش فقط می تونستم نون بخرم و زنده بمونم. فقر شوهرم منو وادار به خیانت کرد. شوهر خواهرم شب اومد با یه کیسه گوشت و روغن و برنج. از اون به بعد هفته ای دوبار می اومد.

زهرا می گوید: یک دلیل دیگر این بود که می خواستم از این طریق پول بدست بیاورم. همچنین همسرم پول به من نمی داد و نیز بحث مالی آن هم کمی برایم مهم بود؛ البته برخی از آنها پولی نمی دادند. علاوه بر روابط خارج از ازدواجی که داشتم، اجناسی هم از انبار منزلمان که همه خوراکی های خیلی خوب و گرانی بودند مثل برنج، روغن، حبوبات و ... به همسایه می دادم تا بفروشد و نصف پول فروش را به پول بدهد. من هم ساده بودم و فکر می کردم که حقم همین قدر هست که به من می دهند بعدها فهمیدم که این اجناس ارزش بیشتر از چیزی که فکر می کردم داشتند و آنها خیلی پول کمی به من دادند.

¹ Wanic & Kulik

۲- رابطه ناشی از نیاز عاطفی

برآورده نشدن نیازهای عاطفی و احساسی می تواند اختلالات رفتاری و شخصیتی در فرد به وجود آورد. یکی از این اختلالات احساس کمبود محبت و توجه می باشد. فردی که در زندگی خود احساس کمبود محبت داشته باشد، به راهبردهایی برای جلب توجه و احترام و محبت متوسل می گردد. یکی از این راهبردها گرایش و تمایل به دوستی با جنس مخالف می باشد. این افراد در مقابل کمترین توجه و محبت، به سمت شخص محبت کننده جلب می شوند.

زهرامی گوید: خودم هم که از نظر جنسی توسط همسرم ارضا نمی شدم (اون پیر بود و نمی توانست کاری انجام بدهد). شهوت خیلی زیادی داشتم و همسرم هم نمی توانست من را ارضا کند و عقلم را از دست داده بودم و مدام می خواستم با کسی رابطه داشته باشم. خیلی شهوتم زیاد شده بود. یک نفر هم مدام زنگ می زد به منزلمان و می گفت چرا زن پیرمرد شده ای، من جوانم و هر وقت همسرت نبود بگو من میام پیشت. مدتی گذشت و من با این مردی که زنگ می زد منزلمان رابطه برقرار کردم. با ۴ نفر رابطه داشتم و آن زمان ۳۰ سالم بود. کم کم از طریق همسایه ها با چند نفر آشنا شدم و با ۴ نفر رابطه داشتم. صبر می کردم صبح ها که همسرم می رفت سرکار زنگ می زدم یا پیامک می دادم و طرف از در خانه یا دیوار پشت منزلمان می آمد و درها را قفل می کردم.

راهبردهای اتخاذ شده توسط مشارکت کنندگان

راهبردهای اتخاذ شده توسط مشارکت کنندگان در پدیده توجه خواهی، به شرح زیر می باشد:

۱- بی وفایی زناشویی

برند و دیگران در خصوص علت بی وفایی زناشویی زنان معتقدند که این ممکن است تلاشی برای تغییر جفت^۱ یا برای مبادله همسرش با فرد بهتر، بدون از دست دادن حمایت همسر اصلی باشد. برای زنان داشتن شرکاء کم، مفید است زیرا برای آنها شریکی مفید است که در مراقبت و بزرگ کردن بچه ها در کنار آنان باشد و کمک کند. به همین علت زنان کمتر درگیر رابطه خارج از ازدواج می شوند. در مقابل، مردان بیشتر تمایل به این نوع روابط دارند (برند^۲ و دیگران، ۲۰۰۷). منظور از بی وفایی زناشویی، داشتن رابطه با مرد مجرد یا متأهل در میان مشارکت کنندگان متأهل پژوهش می باشد. این عمل غیر اخلاقی یک نمونه از راهبردهای زنان مشارکت کننده در تحقیق برای ارضای میل توجه خواهی آنها به شمار می رود.

آرزو می گوید: تو این مدت با محمد رابطه داشتم و هر روز رابطه ام با شوهرم بدتر می شد. می دانستم رابطه ام با محمد اشتباهه اما چکار کنم دوستش داشتم. دیگه با محمد رابطه نداشتم فقط چند وقتی یک بار با هم تلفنی صحبت می کردیم. محمد هم بعد اینکه ۲ سال از ازدواج من گذشت ازدواج کرد و این باعث شد محکم تر به زندگی ام بچسبم.

۲- تغییر مسیر

تغییر مسیر و بازگشت از راه رفته شده (دوستی و رابطه خارج از ازدواج) یکی دیگر از استراتژی های به کار گرفته شده مشارکت کنندگان می باشد. این تغییر معمولاً بعد از ندامت از داشتن رابطه یا روابط متعدد به وجود می آید و طی آن مشارکت کننده تلاش می کند با حذف روابط خارج از ازدواج به زندگی و اهداف خود که با وجود روابط خارج از ازدواج به غفلت سپرده شده، ادامه دهد.

کیمیا می گوید: بعضی وقت ها رابط بین ما دختر عمومی علی بود که کادوها و نامه هایش رو برابیم می آورد. البته ما زیاد با هم تنها نیستیم و بیشتر تو جمع با هم هستیم. من می خوام بروم خارج از کشور ادامه تحصیل بدهم و دندون پزشکی بخونم. ندا می گوید: مدتی گذشت و من دیگر اون آدم نبودم و به لطف خدا و زهرا دیدگاه هایم عوض شده بود. دنبال عشق و عاشقی در دانشگاه نبودم می دانستم اگر با خدا باشی او خودش یک مورد عالی برایت می فرستد. سال آخر دانشگاه بودم که یک مورد خوب

¹ Mate-Switch

² Brand

برایم پیدا شد و عقد کردم. او هر جا من را می بیند از من رو می گرداند و جواب سلامم را نمی دهد و این همیشه من را نگران می کند که خدای ناکرده همسرمتوجه رفتار او شود. الان سه سال از زندگی از زندگی مشترکمان می گذرد ولی گاهی هنوز عذاب وجدان اینکه دل یک انسان رو شکستم به سراغم می آید. در قرآن خوانده بودم که زنان و مردان پاک با یکدیگر ازدواج می کنند، گاهی با خودم می گویم اگر این اشتباه را نمی کردم همسر بهتری هم نصیبم می شد. ولی خدا رو شکر که الان هم خوشبختم و عاشقانه همدیگر رو دوست داریم.

پیامدهای راهبردهای اتخاذ شده توسط مشارکت کنندگان

تدابیر و راهبردهایی که مشارکت کنندگان در پدیده توجه خواهی به کار برده اند، منجر به پیامدهایی زیر شده بود:

۱- مشکلات زناشویی (پیامد)

ناسازگاری و مشاجرات زناشویی از جمله پیامدهایی بود که در روابط خارج از ازدواج گریبانگیر مشارکت کنندگان متأهل پژوهش شده بود.

سمانه می گوید: وقتی عقد کردیم اوایل با هم خوب بودیم اما کم کم دعواها شروع شد و بلاخره ازدواج کردیم. اما باز هم بحث داشتیم. بیشتر وقت ها بهم می گفت که تو وقتی با من دوست شدی شاید رابطه های دیگه ای هم داشتی و دعواها بالا می گرفت. زهره: بعد از یک مدت بحث ها شروع شد. علی دیگه راحت جلو خودم تریاک می کشید و ترسی نداشت. از لحاظ مالی هم مادرم کمک خرجمون بود. علی بیشتر وقت ها باهام دعوا می کرد و می گفت تو رو کسی نمی گرفت زبون من رو بستی که باهات ازدواج کردم و اینکه تو با خیلی ها دوست بودی و من منکر می شدم. حتی الان هم وقتی بخمون بالا می گیره سرکوفت اون روزها رو بهم می زنه. سعی می کردم که حامله بشم تا شاید بچه بتونه زندگیمون رو آرام کنه و بعد از یک سال حامله شدم و پسر به دنیا اومد و همین طور هم شد.

۲- پیامدهای منفی (رسوایی، ازدواج اجباری، ترک تحصیل)

پیامدهای روابط خارج از ازدواج، چه برای زنان مجرد و چه متأهل، پیامدهای چندانی خوشایند و مثبتی به دنبال نداشت. همه آنها با مشکلاتی مثل افت تحصیلی، آبرویزی و احساس رسوایی یا ازدواج اجباری، دست به گریبان بودند. محقق به تمامی این پیامدهای ناخوشایند، مفهوم پیامدهای منفی را اطلاق نموده است. این مفهوم پر تکرارترین مقوله و پیامد پژوهش به شمار می رود که ۱۷ بار در طول جریان کدگذاری، تکرار گردیده است.

فاطمه: انگار تنهایی نمی تونستم حتی زندگی کنم. هر روز از خونواده ام دورتر می شدم. بیشتر خودم رو تو اتاق حبس می کردم. افسرده شده بودم با هیچ کس نمی تونستم درد و دل کنم. از دوستانم ضربه خورده بودم و تو خونواده ام جایی نداشتم. اصلا جرات حرف زدن نداشتم. فقط شده بودم یه کارگر که باید کارهای پدر و مادر و برادرهام رو می کردم. معصومه: احساس می کردم مثل یه اسیری هستم که هر از چند وقت یک بار زندان بانس میاد سراغش و شکنجه اش می کنه میره. خیلی از زندگی ناامید بودم. درسم خیلی افت کرده بود. نمره هام خیلی بد شده بود. قبلا که مادرم زنده بود شاگرد باهوشی بودم. اول و دوم ابتدایی شاگرد اول کلاس بودم. از سوم به بعد افت کردم. احساس می کردم همیشه نجس هستم. احساس می کردم جای من جهنمه.

بحث و نتیجه گیری

یافته های این پژوهش، نتایج پژوهش نامداری (۱۳۹۶)، را که بر وجود میل غریزی به شناخت جنس مخالف و فاصله گرفتن از ارزش های سنتی و گرایش به سبک زندگی مدرن تأکید می کند ولی اذعان می کند که به دلیل نبودن فلسفه ی زیربنایی این روابط در کشور ما و تفکر سنتی خانواده و عدم حمایت آن ها بعد از ازدواج و هم چنین نرسیدن افراد به رشد فکری لازم در مورد هدف از ایجاد رابطه و عدم مدیریت درست آن، مشکلات و هم چنین عوارض فردی و اجتماعی برای افراد بوجود می آید، مورد تأیید

قرار می دهد. اما نتایج این پژوهش بر خلاف یافته های پژوهش جلیل عابد زاده (۱۳۹۶)، هیچ ارتباط مثبتی بین رضایت زناشویی و روابط پیش از ازدواج مشاهده نگردید.

بر اساس یافته های پژوهش آذر و نامور (۱۳۹۶)، (نیازهای عاطفی و روانی، حس کنجکاوی، ضعف باورها و اعتقادات، وسایل ارتباط جمعی)، باعث گرایش آن ها به روابط خارج از ازدواج شده و با برقراری آن می توانستند نیاز جنسی و عاطفی خود را ارضاء کنند تا در زندگی احساس آرامش داشته باشند. نتایج پژوهش حاضر ضمن تأیید دلایل گرایش مشارکت کنندگان به داشتن و برقراری روابط خارج از ازدواج، رسیدن به احساس آرامش و ارضاء شدگی عاطفی را تأیید نمی کند.

بر اساس نظریه محرومیت نسبی، چنان چه در راه دستیابی افراد به اهداف و خواسته های افراد مانعی ایجاد شود؛ آنان دچار محرومیت نسبی شده و نتیجه طبیعی و زیستی این وضع، آسیب رساندن به منبع محرومیت است. بدین ترتیب، محرومیت نسبی نتیجه تفاوت درک شده میان انتظارات ارزشی (خواسته ها) و توانایی های ارزشی (داشته های) افراد است (سام دلیری، ۱۳۸۲: ۶۴). بر همین اساس می توان پدیده توجه خواهی ناشی از محرومیت در دریافت توجه، احترام و محبت را در مشارکت کنندگان پژوهش، تبیین نمود. این افراد برای ارضای نیاز توجه خواهی خود، مبادرت به دوستی با مردان و پسران در چارچوب خارج از ازدواج نموده بودند. اگر چه در مراحل اولیه دوستی، درک آنها از این رابطه، رسیدن به حس ارضای میل توجه خواهی و دریافت محبت بود، اما در نهایت، پیامدهای این روابط برای آنها، مملو از شکست های فردی و اجتماعی و نیز احساس رسوایی یا تغییر مسیر منفی در راه رسیدن به اهداف تحصیلی و ازدواج بود.

منابع

۱. آذر، خدیجه؛ نامور، یوسف (۱۳۹۶). تجارت روابط دوستی دختر و پسر دانشجو با رویکردی پدیدار شناسانه، نشریه علمی پژوهشی وزارت علوم، (۵۱)، ۳۹-۷۲.
۲. اسفندیاری، اسماعیل، (۱۳۸۲). فقر و مطالعات اجتماعی، مطالعات راهبردی زنان، شماره ۲۱: ۷۵-۴۷.
۳. جلیل عابد زاده، سمیرا (۱۳۹۶). روابط قبل از ازدواج و رضایت زناشویی: مطالعه موردی زنان همسر دار ۵۰-۲۰ ساله شهر شیراز، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه دانشگاه شیراز، دانشکده اقتصاد، مدیریت و علوم اجتماعی.
۴. سام دلیری، کاظم (۱۳۸۲). سنجش محرومیت نسبی در نظریه تد رابرت گر، فصلنامه مطالعات راهبردی، (۲۲): ۶.
۵. صباغی، فاطمه؛ صالحی، کیوان؛ مقدم زاده، علی (۱۳۹۶). ادراک و تجربه زیسته زوج ها از علل بروز جدایی عاطفی: مطالعه به روش پدیدار شناسی، مجله پژوهش های مشاور، (۶۲)، ۴-۳۱.
۶. فتحی، منصور (۱۳۹۱). شناسایی عوامل زمینه سازی وفایی زناشویی، پایان نامه دکتری، گروه مددکاری اجتماعی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی.
۷. کلمن، جیمز (۱۳۹۰). بنیادهای نظریه اجتماعی، ترجمه: منوچهر صبوری، تهران: نشر نی. چاپ سوم.
۸. گیدنز، آنتونی (۱۳۹۶). چکیده آثار آنتونی گیدنز، ترجمه حسن چاوشیان، تهران، چاپ اول، انتشارات ققنوس. چاپ چهارم.
۹. میرزایی، خلیل (۱۳۹۵). کیفی پژوهی، پژوهشگری و پژوهش نامه نویسی، جلد اول، تهران: فوژان.
۱۰. نامداری، فائزه (۱۳۹۶). بررسی تأثیر معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج بر کیفیت زندگی و روابط زوجین شیرازی (پژوهش کیفی)، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آرا اسلامی واحد مرو دشت، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی.

1. Alavi, Masoumeh et al. (2018). The Dark Triad of personality and infidelity intentions: The moderating role of relationship experience, Journal: Personality and Individual Differences, Volume 128, 1 July 2018, Pages 49-54.
2. Brand, R.J., Markey, Cm., Mills, A., & Hodges, S.D. (2007). Sex differences in selfreported infidelity and its correlates. Sex Roles, 57, :101-109.
3. Campbell, Amanda Marie M.A. (2009), how selected personality factors affect the relationships between marital satisfaction, sexual satisfaction, and infidelity, a dissertation presented in partial fulfillment of the requirements for the degree doctor of philosophy, Tech University.
4. Edalati, A., & Redzuan, M. R. (2010). Perception of women towards family values and their marital satisfaction. Journal of American Science, 6 (4), 132 -137.

5. Ghani, s; s. Abdolla. M. Shari Fah. & S. Nordin. (2014): "Muslim Adulscents Moral value and Coping Strategy among Muslim Femal Adolescent in Premarital Sex". *Procedia – Social and Behaviarial Sciences*; 114: 427-433.
6. Legkaukas, V. & D. Stankeviciene. (2009): "Premaarital sex Marital Satisfaction of Middle Age Men and Women: A Study of Marriage Lithuanian Couples". *Journal of sex Role*; 60: No, 1.
7. Lewin, K. (1942).field theory and learning. In the psychology of Learning, the Yearbook of the National society for the study of Education.
8. Manning, W. D & J. A Cohen. (2012): "Premarital cohabitation and Marital Dissoluton: An Examination of Recent Marriages". *Journal of Marriage and Family*; 74(2): 377-387.
9. Nicol Barbaro, et al, (2015).Solving the problem of partner infidelity: Individual mate retention, coalitional mate retention, and in-pair copulation frequency,
10. Silverman, D. (2013). *Doing Qualitative Research: A Practical Handbook*.
11. Sprecher, S. (1998). Social exchange theories and sexuality. *The Journal of sex research*, 35: 32-43.
12. Tach, L. & S. Halpren. (2012): "Marital Quality and Divorce Decisions How do Premarital childbearing Matter?". *Family Reations*: 6(4): 571-585.
13. Touesnard, Lisa. (2009): "A study of the effects of infidelity on contemporary couples, a thesis presented to the University of Waterloo in fulfillment of the thesis requirement for the degree of Master of Art in Sociology". Waterloo, Ontario, Canada.
14. Wanic, R., & Kulik, J. (2011). Toward an understanding of gender differences in the impact of marital conflict on health. *Sex Roles*, 65 (5-6), 297-312.
15. Wie, G. Z; Y. Q. Wn. & X. Z. Chen. (2012): "The Timing of sexual among Chinese Youth". *International Perspective on Sexual and Reproductive Health*; 196-402.